

Ustawa z dnia ... o ochronie osób uczestniczących w debacie publicznej przed oczywiste bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi¹

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1

Ustawa reguluje środki ochrony osób uczestniczących w debacie publicznej przed dochodzonymi w postępowaniach sądowych w sprawach cywilnych roszczeniami zmierzającymi wyłącznie lub głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej, w tym przed roszczeniami oczywiste bezzasadnymi, a także czynnościami procesowymi stanowiącymi nadużycie prawa procesowego.

Art. 2

Ileokroć w ustawie jest mowa o debacie publicznej, należy przez to rozumieć wszelkie wypowiedzi lub podejmowanie innych działań w ramach wykonywania prawa do wolności wypowiedzi i informacji, wolności sztuki i nauki lub wolności zgromadzeń i zrzeszania się, a także działania przygotowawcze, wspierające lub wspomagające, bezpośrednio związane z takimi wypowiedziami lub działaniami, w związku ze sprawą mogącą budzić uzasadnione zainteresowanie społeczne, w szczególności dotyczącą:

- a) praw podstawowych, zdrowia publicznego, bezpieczeństwa, środowiska lub klimatu;
- b) działań podmiotów będących osobami publicznymi lub pełniących funkcje publiczne w sektorze publicznym lub prywatnym;
- c) działań lub postępowań przed organami stanowiącymi prawo, wykonawczymi lub sądowymi, lub innych postępowań przed organami publicznymi, w tym organami Unii Europejskiej lub państw członkowskich Unii Europejskiej;
- d) podejrzenia przestępstwa korupcji, oszustwa lub innych przestępstw albo wykroczeń;
- e) działań służących ochronie wartości wynikających z Konstytucji RP lub art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, w tym procesów demokratycznych, przed nieuprawnioną ingerencją, w szczególności przez zwalczanie dezinformacji.

Art. 3

1. Na wniosek pozwanego sąd, uwzględniając interesy stron, może zobowiązać powoda do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu, jeżeli pozwany uprawdopodobni, że powództwo zmierza

¹ Niniejsza ustawa służy implementacji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1069 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie ochrony osób, które angażują się w debatę publiczną, przed oczywiste bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi ("strategiczne powództwa zmierzające do stłumienia debaty publicznej") (Dz. U. UE. L. z 2024 r. poz. 1069).

wyłącznie lub głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej..

2. Kaucja powinna odpowiadać przewidywanej kwocie zwrotu kosztów postępowania zgodnie z art. 14.
3. Do kaucji stosuje się odpowiednio art. 1123 § 3 i art. 1125-1127 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.).
4. Sąd rozpoznaje wniosek w terminie dwóch tygodni od dnia jego złożenia.
5. W postanowieniu zobowiązującym do złożenia kaucji sąd oznaczy termin jej złożenia, nie dłuższy niż miesiąc od uprawomocnienia się postanowienia.
6. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza na zabezpieczenie kosztów procesu, pozwany może żądać złożenia dodatkowej kaucji.
7. Na postanowienie w przedmiocie kaucji przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje także, jeżeli postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, wydał sąd drugiej instancji, z wyjątkiem postanowienia wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu.
8. Po bezskutecznym upływie oznaczonego przez sąd terminu sąd odrzuca pozew, orzekając o kosztach jak w przypadku cofnięcia pozwu, z uwzględnieniem art. 14.

Art. 4

1. Organizacje pozarządowe, mające w zakresie swoich statutowych zadań ochronę osób uczestniczących w debacie publicznej, a także organizacje pozarządowe, których zadania statutowe obejmują przedmiot debaty publicznej, w związku z którą toczy się postępowanie, mogą, za zgodą pozwanego wyrażoną na piśmie, przystąpić do niego w toczącym się postępowaniu.
2. Organizacje pozarządowe wymienione w ustępie poprzedzającym, które nie uczestniczą w sprawie, mogą przedstawiać sądowi istotne dla sprawy informacje lub pogląd wyrażony w uchwale lub w oświadczeniu ich należycie umocowanych organów.

Art. 5

Sąd, z urzędu lub na wniosek pozwanego, może uznać postępowanie za zmierzające głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej, o czym uprzedza strony obecne na posiedzeniu. Wskazywać na to mogą w szczególności:

- a) nieproporcjonalność żądania lub nadmierny bądź nieuzasadniony charakter roszczenia;
- b) wszczynanie innych postępowań sądowych przeciwko temu samemu pozwanemu, lub wszczynanie przeciwko innym osobom podobnych postępowań sądowych dotyczących tego samego przedmiotu debaty publicznej;
- c) zachowanie powoda lub osób działających w jego imieniu przed wszczęciem i w toku postępowania skierowane przeciwko uczestnikom debaty publicznej, w szczególności groźenie lub zastraszanie;
- d) podejmowanie czynności procesowych w złej wierze, w tym działanie na zwłokę.

Art. 6

Jeżeli powództwo zmierzało głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej, lub szykanowania za udział w niej, sąd, oddalając powództwo w całości lub w części, stwierdza to w sentencji wyroku.

Rozdział 2. Roszczenia oczywiście bezzasadne

Art. 7

Jeżeli w sprawie o której mowa w art. 1 z treści pozwu i załączników oraz okoliczności dotyczących sprawy, a także faktów, o których mowa w art. 228 Kodeksu postępowania cywilnego, wynika oczywista bezzasadność powództwa, stosuje się przepisy art. 191¹ oraz art. 391¹ Kodeksu postępowania cywilnego ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 8

1. Jeżeli pozwany złoży poza rozprawą wniosek o oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego, przewodniczący wyznaczy powodowi termin do złożenia pisma przygotowawczego w celu przedstawienia stanowiska co do wniosku. Sąd może ponadto wysłuchać strony, także na posiedzeniu niejawnym.

2. Przewodniczący oraz sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by oddalenie powództwa w razie jego oczywistej bezzasadności nastąpiło nie później niż sześć miesięcy od dnia wniesienia pozwu, a jeżeli wniosek o oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego złożył pozwany – nie później niż sześć miesięcy od dnia złożenia tego wniosku.

Art. 9

Oddalając powództwo zgodnie z art. 7 i 8 sąd stwierdza w sentencji wyroku, że zmierzało ono wyłącznie lub głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej.

Rozdział 3. Nadużycie prawa procesowego

Art. 10

Jeżeli wyłącznym celem wytoczenia powództwa jest stłumienie, ograniczenie, zakłócenie debaty publicznej lub szykanowanie za udział w niej, sąd w każdym stanie sprawy może uznać wytoczenie powództwa za nadużycie prawa procesowego w rozumieniu art. 4¹ Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 11

1. W razie stwierdzenia po wdaniu się przez pozwanego w spór co do istoty sprawy, że wyłącznym celem wytoczenia powództwa może być stłumienie, ograniczenie, zakłócenie debaty publicznej lub szykanowanie za udział w niej, sąd, przed wydaniem postanowienia o odrzuceniu pozwu, uprzedzi o tym strony wyznaczając termin do złożenia pisma przygotowawczego. Sąd może ponadto wysłuchać strony, także na posiedzeniu niejawnym.

2. Po wdaniu się przez pozwanego w spór co do istoty sprawy odrzucenie pozwu z przyczyn określonych w ust. 1 nie jest dopuszczalne, jeżeli pozwany zażąda wydania wyroku.

Art. 12

Odrzucając pozew albo oddalając powództwo zgodnie z art. 10 i 11 sąd stwierdza w sentencji wyroku, że zmierzało ono wyłącznie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej.

Rozdział 4. Sankcje i koszty procesu

Art. 13.

1. W razie odrzucenia pozwu z przyczyn, o których mowa w art. 10, a także w razie oddalenia powództwa w całości lub w części i stwierdzenia, że postępowanie zmierzało wyłącznie lub głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej, sąd może nałożyć na powoda grzywnę w kwocie do 20-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach, w szczególności gdy powód wykorzystuje znaczącą przewagę, w tym ekonomiczną, nad pozwanym lub gdy z okoliczności wynika, że zamiarem powoda było, aby wytoczenie powództwa wiązało się dla pozwanego ze szczególnie dotkliwymi skutkami – do 100-krotności takiego wynagrodzenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew.

4. W razie oddalenia powództwa w całości lub w części i stwierdzenia, że postępowanie zmierzało do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej, sąd może ponadto nałożyć na powoda obowiązek opublikowania sentencji wyroku na jego koszt, oznaczając miejsce i czas takiej publikacji.

5. Na postanowienie o nałożeniu kary pieniężnej oraz na postanowienie o nałożeniu obowiązku publikacji wyroku powodowi przysługuje zażalenie, o ile nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy. Zażalenie przysługuje także, jeżeli postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, wydał sąd drugiej instancji, z wyjątkiem postanowienia wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu.

Art. 14

1. W razie odrzucenia pozwu z przyczyn, o których mowa w art. 10, a także w razie oddalenia powództwa w całości lub w części i stwierdzenia, że postępowanie zmierzało wyłącznie lub głównie do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej, sąd nakłada na powoda obowiązek zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego z uwzględnieniem ust. 2.

2. Na wniosek pozwanego złożony wraz ze spisem kosztów i rachunkami sąd zasądza na rzecz pozwanego zwrot poniesionych przez niego kosztów zastępstwa procesowego w pełnej wysokości, chyba że koszty te są nadmierne.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew.

Art. 15

Sprawy o naprawienie szkody wyrządzonej na skutek wszczęcia w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej postępowania sądowego, które wyłącznie lub głównie zmierza do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej, należą do jurysdykcji krajowej sądów polskich także wtedy, gdy powód ma miejsce zamieszkania w Polsce.

Rozdział 5. Działania informacyjne

Art. 16

Minister Sprawiedliwości zobowiązany będzie do zapewnienia ogólnego dostępu do informacji o sposobie realizacji ustawy, w tym publikuje informacje o:

- 1) dostępnych gwarancjach proceduralnych i środkach ochrony prawnej oraz środkach wsparcia osób, przeciwko którym wytoczono powództwo zmierzające do stłumienia debaty publicznej, a w szczególności o możliwości uzyskania pomocy prawnej, zwolnienia od kosztów sądowych oraz innych formach wsparcia;
- 2) kampaniach informacyjnych dotyczących ochrony debaty publicznej w tym prowadzonych przez organizacje społeczne.

Art. 17

1. Na portalu orzeczeń, o którym mowa w § 144 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 867), zamieszcza się:

- 1) orzeczenia sądów pierwszej instancji, w których sąd stwierdził, że powództwo zmierzało do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej,
- 2) orzeczenia sądów drugiej instancji wydane na skutek rozpoznania środka odwoławczego od orzeczeń, o których mowa w pkt 1) lub w których sąd stwierdził, że powództwo zmierzało do stłumienia, ograniczenia, zakłócenia debaty publicznej lub szykanowania za udział w niej.

2. Zamieszczenia orzeczenia, wraz z uzasadnieniem, o ile je sporządzono, dokonuje się po jego animizacji, zgodnie z § 144 ust. 3 rozporządzenia, o którym mowa w ustępie 1.

Rozdział 6. Przepisy zmieniające i końcowe

Art. 18 W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do postępowań w niej określonych stosuje się przepisu ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku - Kodeks postępowania cywilnego.

Art. 19

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, z późn. zm.) w art. 4¹ dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Czynność procesowa strony lub uczestnika postępowania stanowiąca nadużycie prawa procesowego jest niedopuszczalna, chyba że przepis ustawy przewiduje inny skutek.”.

Art. 20

1. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.
2. Przepisy niniejszej ustawy, z wyłączeniem art. 8, art. 11 oraz art. 12, stosuje się także do postępowań będących w toku w chwili jej wejścia w życie.